

Innovationer kan inte kommenderas fram

Upsala Nya Tidning den 12 november 2022

Entreprenörskap och innovation har länge stått högt på den ekonomisk-politiska agendan inte bara i Sverige utan i hela världen. Få ifrågasätter i dag entreprenörskapets betydelse för samhällets välståndsutveckling. Vad som är det offentligas ansvar och vad som kan lämnas till marknaden råder det dock delade meningar om och här menar vi att debatten går i fel riktning.

Årets pristagare av Global Award for Entrepreneurship Research, professor Saras Sarasvathy, ursprungligen från Indien men verksam i USA, har i sin forskning visat att framgångsrikt entreprenörskap följer en annan logik än den gängse. Baserat på hennes slutsatser och insikter menar vi att det är bedrägligt att tro att den politiska sektorn- med aldrig så välinformerade politiker med samhällets bästa för ögonen- kan ersätta den entreprenöriella processen med offentliga stöd till särskilt angelägna områden eller till specifika projekt för att gynna samhällets utveckling.

Både etablerade storföretag och regeringar med tillhörande departement fattar regelmässigt beslut baserat på vad de uppfattar som välavvägda förväntningar och prognoser. Av detta kan man förledas att tro att den politiska sektorn skulle kunna ersätta den entreprenöriella process som karaktäriserar framgångsrika marknadsekonomier.

Men de radikala innovationer som utkristalliserats under årens lopp och som drivit utvecklingen i ofta helt oförutsägbara riktningar bygger nästan aldrig på sofistikerade prognoser och skattade orsakssamband som kan kopieras och imiteras av välutbildade tjänstemän. Innovationer och nya marknader ligger inte färdigförpackade, redo att grävas upp och rullas utav något godtyckligt företag uppbackat av tillräckliga finansiella resurser.

Ingen kan förutsäga vad som ligger i korten i framtiden; det må gälla användningen av AI, kommunikationsteknik eller fossilfri industriproduktion. Att som politiker peka med hela handen och satsa resurser på ett visst "kort" riskerar att låsa in miljarder i investeringar som i efterhand visar sig vara felaktiga. Satsningen på bioetanol för att göra transportsektorn fossilfri är bara ett exempel i raden. Det finns också en tendens att klamra sig fast allt för länge vid misslyckade investeringar och projekt, vilket är särskilt vanligt just i skattefinansierade projekt.

Sarasvathy har i sin forskning funnit att framgångsrika entreprenörer använder sig av en speciell metod för att komma runt dessa problem. Angreppssättet, som hon kommit att kalla effectuation, bygger på fem principer. En bärande grundtanke är att det är omöjligt att kontrollera framtiden. I stället behöver man skapa och forma den allt eftersom tid, erfarenheter, nya insikter och möjligheter utkristalliserar sig. Slump och tillfälligheter i kombination med kreativ förmåga och gott omdöme är grund ingredienser för framgångsrikt entreprenörskap där slutmålet kan ändras under resans gång.

Ett illustrativt exempel för att tydliggöra Sarasvathys effektiva logik är att utgå från en hungrig person som ska tillaga en måltid. Ett förfarande är att slå upp ett recept i en kokbok, se vad som finns hemma, införskaffa det som saknas och tillaga rätten enligt receptet. EU effektivt angreppssätt utgår i stället ifrån Cajsa Wargs devis "man tager vad man haver". Utifrån de ingredienser man har

skapar man något som är så bra som möjligt. Risken att det bildligt talat blir pannkaka av allting är uppenbar men möjligheten att komma på något värdefullt och unikt finns också.

Den entreprenöriella processen handlar inte om en investering där det gäller att finna en lämplig mix mellan risk och förväntad avkastning till rimlig kostnad. Innovationsverksamhet sker under genuin osäkerhet; det går inte att med matematisk-statistiska metoder räkna fram hur framtiden kommer att se ut och hur lönsam en viss satsning kommer att bli. Sarasvathy visar att entreprenörer begränsar sitt risktagande genom att bestämma hur mycket de maximalt får förlora medan osäkerheten hanteras genom att de hela tiden är öppna för att ompröva metoder och mål under resans gång.

Ingen ifrågasätter att det offentliga har en viktig roll att spela för att främja utveckling och hållbarhet. Den offentligt finansierade grundforskningen och utbildningen vid våra universitet och högskolor är en viktig bas för tillämpad forskning och uppfinningar. Därutöver är det centralt att samhällets institutioner -dess spelregler- i så hög grad som möjligt främjar produktivt entreprenörskap men gör detta utan att särskilt gynna vissa grupper, branscher eller intressen.

Stat och marknad kompletterar varandra – båda behövs. Sarasvathys forskning visar att den entreprenöriella (vinstsyftande) processen och de innovationer som selekteras fram den vägen inte kan ersättas av att myndigheter och departement beslutar om till vilka områden och till vilka företag resurser ska styras för att öka vårt välbefinnande.

Martin Andersson

Magnus Henrekson

Sarah Jack

Mikael Stenkula

Karin Thorburn

Caroline Wigren-Kristoffersson

Ivo Zander